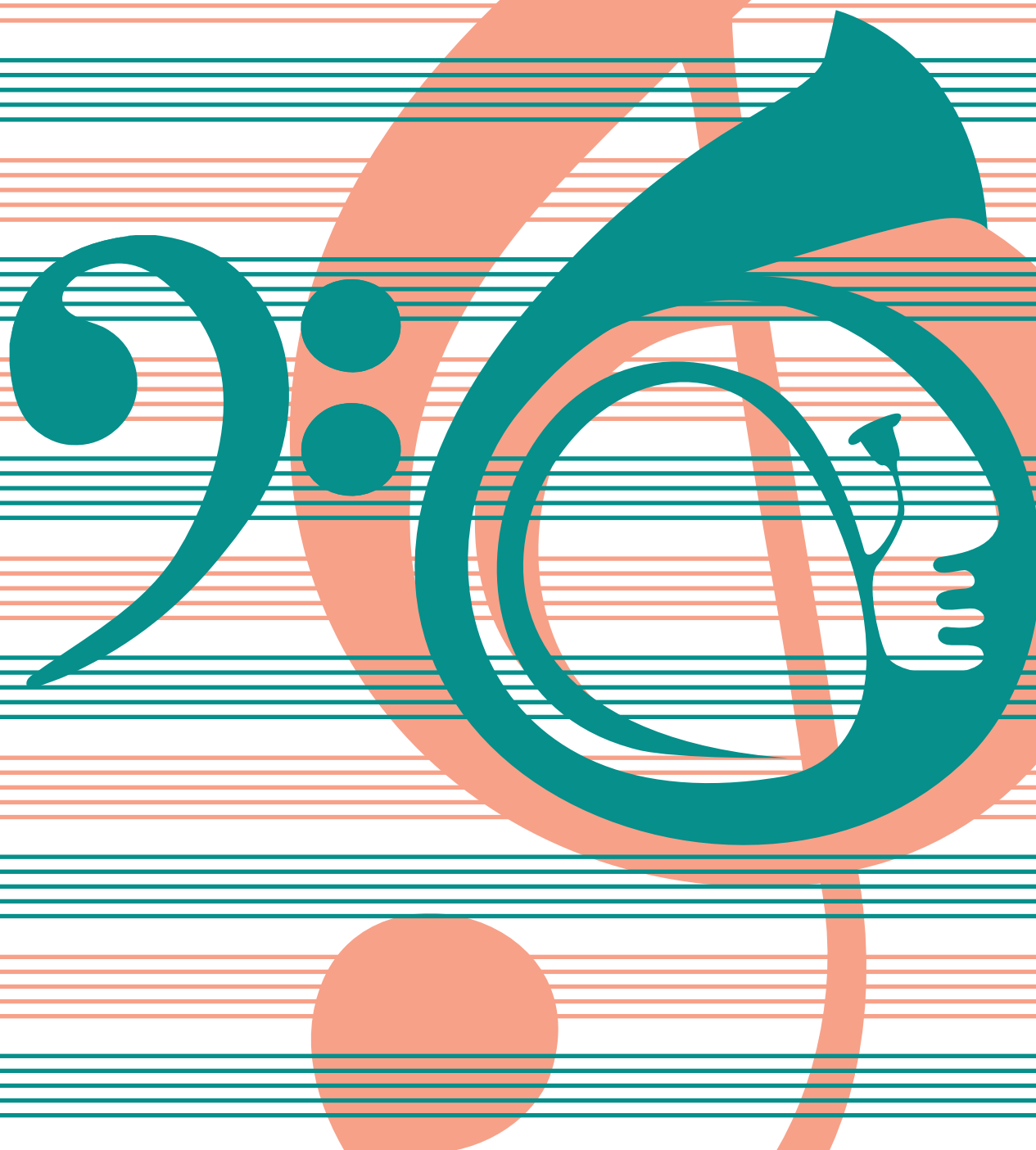


# HUDEBNÍ VÝCHOVA 4/2013

*časopis pro hudební  
a obecně estetickou výchovu  
školní a mimoškolní*



# RUDOLFINSKÝ MANÝRISMUS A ČESKÁ POZDNĚ RENESANČNÍ HUDBA

## BARTOLOMEUS SPRANGER A KRYŠTOF HARANT Z POLŽIC A BEZDRUŽIC

Jaroslav Bláha

Zvolením za sídelní město císaře Rudolfa II. se Praha stala jedním ze tří kulturních center Evropy. Takového postavení české země poprvé (a do začátku osmdesátých let 16. století také naposledy) dosáhly za vlády Karla IV. Společným jmenovatelem je klíčová role obou císařů. Oba patřili k nejvzdělanějším panovníkům své doby, oba byli vášnivými sběrateli a v neposlední řadě osobně iniciovali energický nástup uměleckých aktivit (jak v architektuře a výtvarných oborech, tak i v hudbě), ale i rozvoj vědy. Zálubu v umění a vědě zdědil Rudolf II. po svém otci, císaři Maxmilianovi II. Velký vzor našel i ve svém strýci, španělském králi Filipu II., na jehož dvoře pobýval osm let. Vášnivým sběratelem byl i další Rudolfův strýc, Ferdinand Tyrolský.

Brzy poté, co se Rudolf II. stal císařem Sváté říše římské německého národa, se projevil jeho zájem o umění. Po otci Maxmiliánovi II. převzal nejen vládu, ale i umělce (z nich byl nejproslulejší Giuseppe Arcimboldo), kteří působili na jeho dvoře. Zanedlouho se však ukázalo, že vkus a orientace Rudolfa II. byly odlišné. Postupně tak přicházeli malíři a sochaři z Nizozemí a z Německa (Bartolomeus Spranger, Adrian de Vries, Hans von Aachen, Josef Heintz st., Roelandt Savery, Pieter Stevens ad.). Výsledkem nesporné umělecké kvality „dvorského ateliéru Rudolfa II.“ bylo, že rudolfínská Praha se stala vedle Itálie a Fontainebleau (letní sídlo francouzského krále Františka I.) jedním ze tří hlavních center evropského manýrismu.

Zatímco věhlas a mimořádná kvalita dvorských malířů a sochařů Rudolfa II. je všeobecně známá, povědomí o neméně věhlasné rudolfínské kapele a proslulých skladatelích, kteří v ní působili, je minimální. Přitom kapela patřila k největším a nejvýznamnějším hudebním tělesům v Evropě a pyšnila se řadou významných skladatelů nizozemského či italského původu. Jedním z nich byl i Jacobus de Kerle (asi 1532–1591), který vstoupil do služeb Rudolfa II. roku 1582, tedy záhy po jeho přesídlení do Prahy. Nejproslulejší z nizozemských mistrů, Philippe de Monte (1521–1603), byl v letech 1568 až 1603 členem a posléze kapelníkem císařské habsburské kapely (nejprve ve Vídni na dvoře Maxmiliána II., pak v Praze u Rudolfa II.). Vzhledem k zaměření

tohoto medailonku není bez zajímavosti, že od roku 1599 až do císařovy smrti (1612) působil na dvoře Rudolfa II. i Kryštof Harant (od roku 1601 dokonce jako císařský rada a komorník), musel tedy Philippa de Monte a jeho hudbu znát.

Bartolomeus Spranger (1546–1611) byl nesporně dominantní osobností dvorského okruhu Rudolfa II. Do jeho služeb vstoupil hned po inauguraci Rudolfa II. jako císaře – tedy ještě ve vídeňské fázi jeho vlády. Jeho klíčová role mezi dvorskými malíři Rudolfa II. se ještě výrazně posílila po přesídlení císařského dvora do Prahy. Osobitost jeho vyzrálého stylu osmdesátých let demonstruje obraz *Salmakis a Hermafroditos* (viz též Hv 2013/č. 1, příloha 4, obr. 1).



Bartolomeus Spranger:  
*Salmakis a Hermafroditos*, olej na plátně,  
110 x 81 cm. Kunsthistorisches Museum,  
Vídeň

Patří k typu statických kompozic, které měl Spranger v oblibě v osmdesátých letech 16. století. Dynamickým akcentem jinak statické kompozice vyznačujících se diagonál je proporcí i tvarově deformovaná postava Salmakis v až afektovaně působícím šroubovitým pohybu, který je pro manýrismus charakteristický. Ve srovnání s plynule rozvíjeným „homofonním“ tvarem Parmigianinovy *Madony s dlouhým krkem* (Hv 2013/č. 2, 2. strana obálky, obr. 4) je postava Salmakis jako „kontrapunkt“ vzájemně

se prolínajících tělesných článků, umocněný kontrasty světla a stínu.

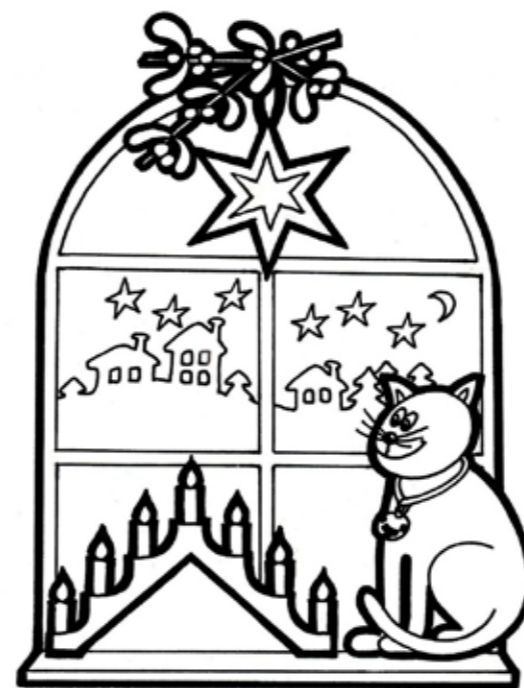
V jiných obrazech na námět Ovidiových Proměn, např. v plátně *Herkules, Omfalé a kentaur Nessus* (mezi 1580–1585), se dramatický kontrapunkt tvarů uplatňuje i v dynamicky vypjaté kompozici rozvíjející se spirály, předjímací obdobné kompoziční schéma Rubensových obrazů. Změnila se i barevná harmonie, která sice zůstává tonální, ale prosvětlením barevné škály a energickými barevnými akcenty se zvýrazňuje.

Obdobné postavení mezi českými skladateli v době vlády Rudolfa II. měl Kryštof Harant z Polžic a Bezdruzic (1564–1621). Při posuzování jeho role v českém hudebním životě na přelomu 16. a 17. století záleží na kontextu srovnání: zda vycházíme z konfrontace s domácími skladateli z okruhu literátských bratrstev (např. Jiří Rychnovský, Pavel Sprongopeus Jistebnický ad.), nebo s nizozemskými, příp. italskými autory spojenými s rudolfínskou kapelou (již zmíněnými Philippem de Monte či Jacobem de Kerle ad.). Je obrovská škoda, že při vyřizování pozůstalosti po popravě Kryštofa Haranta se z notových záznamů jeho skladeb dochovaly pouze čtyři: pětihlasá parodická mše *Missa super Dolorisi martir*, šestihlasé moteto *Qui confidunt in Domino* z roku 1598, pětihlasé moteto *Maria kron, die Engel schon* (1604) a čtyřhlasá píseň. I tento nepatrný zlomek jeho tvorby je přesvědčivým svědectvím výjimečného talentu a technické virtuozity.

Nesporným vrcholem dochované tvorby Kryštofa Haranta je již zmíněná pětihlasá mše *Missa super Dolorisi martir* podle stejnojmenného chromatického madrigalu Lucy Marenzia Dolorisi martir. Parodická mše byla v 16. století velmi oblíbená. Její podstatou bylo variování vybraných motivů ze skladby – většinou madrigalu – jiného autora. V reprodukováné notové ukázce začátku *Gloria* z *Missa super Dolorisi martir* (Hv 2013/č.1, příloha 4, obr. 3) je variovaná melodie z Marenziova madrigalu v sopránu. Harantův důsledně propracovaný kontrapunkt pěti hlasů připomíná již naznačený kontrapunkt tvarů v Sprangerových obrazech. A zde je vhodné se vrátit k možnému vlivu Philippa de Monte, s kterým byl Kryštof Harant v kontaktu na dvoře Rudolfa II. To, že Kryštof Harant převzal „model“

od Marenziho, ještě neznamená, že by z něj stylově vycházel. Monte byl mistrem parodické mše, a Kryštof Harant jeho mše mohl znát.

Jestliže kontrapunktické mistrovství Kryštofa Haranta z Polžic a Bezdruzic můžete vyčíst z notové ukázky, pak o jeho zvukové podobě svědčí hudební ukázka šestihlasého moteta *Qui confidunt in Domino*. Naleznete ji na internetové adrese [www.youtube.com/watch?v=VoW\\_Xd43rw](http://www.youtube.com/watch?v=VoW_Xd43rw).



## HUDEBNÍ VÝCHOVA

časopis pro hudební a obecně estetickou výchovu školní a mimoškolní  
ročník 21/2013/číslo 4

### OBSAH

Jana Palkovská: Univerzitní pedagogická studia v oboru nástrojové interpretace	59
Stanislav Pecháček: Dětská sborová tvorba Miloslava Kabeláče	61
Marianna Kološťová: K 100. výročí narození Viliama Fedora – Viliam Fedor a jeho prínos k spolupráci s českými hudebními pedagogy	63
Tomáš Borůvka: Současnost Hudební mládeže Hradec Králové	65
Zimní písničky pro malé zpěváčky	66

### NOTOVÁ PŘÍLOHA

Jiřina Jiříčková: Bílá zima a Zimní  
(z dětského cyklu Pět zimních písniček na texty Kateřiny Bartošové Fialové)

Miluše Obešlová: Max Battke a česká hudební výchova	67
Dagmar Zelenková: Paul Hindemith v české hudební pedagogice	68
Anna Romanovská Fliegerová: John Buckley v Čechách	69
Jitka Kopřivová: Rytmičné hry s předměty všedního dne – 1. část	70
Eva Jenčková: Štědrovečerní koledování	71
Marie Slavíková: Hudební psychologie pro učitele (autorská spolupráce dvou generací)	73
Miluše Obešlová: Hlasová výchova součástí učebnice foniatrie	74
Petra Bělohávková: Z hudebních výročí (říjen–prosinec 2013)	75
Abstracts	75
Obsah ročníku	76

### OBÁLKA

2. strana: Jaroslav Bláha: Rudolfínský manýrismus a česká pozdně renesanční hudba.  
Bartolomeus Spranger a Kryštof Harant z Polžic a Bezdruzic  
3. strana: Stanislav Pecháček: O hudbě anglicky – Some Modern Developments (2<sup>nd</sup> part)

V čísle byly použity kresby Jolany Fenclové.

### ŘÍDÍ REDAKČNÍ RADA

Předsedkyně: doc. PaedDr. Hana Váňová, CSc.

Členové: doc. PhDr. Ivana Ašenbrennerová, Ph.D. (PdF UJEP Ústí nad Labem), prof. PhDr. Eleonóra Baranová, CSc., Mgr. Ivana Čechová, prof. Belo Felix, Ph.D. (UMB, Banská Bystrica, SR), PaedDr. Jan Holec, Ph.D. (PdF JU České Budějovice), prof. PhDr. Eva Jenčková, CSc. (PdF UHK), PhDr. Jiřina Jiříčková, Ph.D. (ZUŠ Mladá Boleslav), PhDr. Blanka Knopová, CSc. (PdF MU Brno), doc. PaedDr. Miloš Kodejška, CSc., prof. MgA. Irena Medňanská, Ph.D. (PU Prešov, SR), prof. PaedDr. Eva Michalová, CSc. (UMB, Banská Bystrica, SR), prof. PaedDr. Michal Nedělka, Dr., prof. Mag. Dr. Franz Niermann (Universität für Musik und darstellende Kunst Wien, Rakousko), doc. MgA. Jana Palkovská, prof. PhDr. Stanislav Pecháček, Ph.D., prof. UŠ dr. hab. Wieslava Alexandra Sacher (Wydział Pedagogiki i Psychologii, Uniwersytet Śląski w Katowicach, Polsko), prof. Dr. Carola Schormann (Fach Musik, Leuphana Universität Lüneburg, SRN), doc. PaedDr. Marie Slavíková, CSc. (PdF ZU Plzeň), doc. Mgr. Art. PhDr. Jozef Vereš, CSc. (PdF UKF, Nitra, SR).

Vedoucí redaktorka: doc. PaedDr. Hana Váňová, CSc.

Výkonná redaktorka: PhDr. Helena Justová (221 900 288)

Zástupce vedoucí redaktorky: PhDr. Petra Bělohávková, Ph.D.

Grafická úprava a sazba: Mgr. Zdeňka Urbanová, DiS. (zdenka.urb.art@gmail.com)

Vydává: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta – vydavatelství, vychází 4x ročně, časopis je vydáván za finanční spoluúčasti Nadace Českého hudebního fondu, roční předplatné 260 Kč plus poštovné a balné, jednotlivý výtisk 65 Kč + poštovné a balné  
Tisk: Grafické studio & tiskárna PIP, Petr Pacner, <http://www.tiskpip.cz/>

### Upozornění autorům:

Text příspěvků zasílejte v elektronické podobě na e-mailovou adresu: [vanova.ha@seznam.cz](mailto:vanova.ha@seznam.cz). Redakce si vyhrazuje právo na nezbytné úpravy rukopisů a jejich krácení, příspěvky nejsou honorované. Texty procházejí recenzním řízením (jsou posuzovány dvěma odborníky z různých pracovišť).

### Adresa redakce:

Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta – vydavatelství, M. D. Rettigové 4, 116 39 Praha 1  
<http://userweb.pedf.cuni.cz/hudebnivychova>

### Administrace, objednávky a fakturace:

e-mail: [viera.cernochova@seznam.cz](mailto:viera.cernochova@seznam.cz)

© Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta, Praha 2013  
MK ČR E 6248, ISSN 1210-3683

## FROM THE CONTENT

The last issue of the magazine *Music Education* begins with the article *University Pedagogical Studies in the Field of Instrument Interpretation*. Its author J. Palkovská informs about the study programme *Playing the Instrument*, she deals with the links between the study field and the preparation of the applicants, the possibilities within the studies at the faculty and the professional employment of the graduates.

The next article (by S. Pecháček) reminds Miloslav Kabeláč, the composer whose legacy is not only symphonic and chamber music but also his contribution to choir production for children. The article by M. Kološová reflects the contribution from a significant personality of the post-war Slovak music pedagogy – the music scientist, pedagogue, and publicist Viliam Fedor.

T. Borůvka informs about the organization *Hudební mládež (Musical Youth)*, especially about its branch in the region of Hradec Králové. As it is winter, we publish winter songs – two pieces from the children series *Five Winter Songs* by J. Jiříčková can be found in the regular note supplement.

M. Slavíková introduces the specialized monograph *Music Psychology for Teachers* (by F. Sedlák and H. Váňová). M. Obešlová recommends the publication by J. Dršata *Speech Therapy – Voice*, the newest textbook on speech therapy with the complex issue of voice disorders and their treatment. D. Zelenková reminds the 50<sup>th</sup> anniversary of Paul Hindemith's death (*Paul Hindemith in Czech Music Pedagogy*). The further anniversary is the 150<sup>th</sup> anniversary of the musical composer Max Battke's birth whose method forms the basis of the singing education reform. M. Obešlová writes about its influence on the education of school singing.

The first part of the series *Rhythmical Games with the Objects of Everyday Life* (J. Koprivová) focuses on the game with plastic cups. Eva Jenčková evokes Christmas atmosphere in her methodological article *Christmas Eve Carolling*. Both series continue: the articles about art by J. Bláha, this time called *Rudolf II's Mannerism and Late Renaissance Czech Music* and *About Music in English* by S. Pecháček.

## AUS DEM INHALT

Die letzte Ausgabe der Zeitschrift Musikerziehung in diesem Jahr beginnt mit dem Artikel „Pädagogische Universitätsstudien im Fach Instrumentalinterpretation“. Die Autorin des Artikels, J. Palkovská, informiert über das Studienfach Instrumentenspiel und beschäftigt sich mit Zusammenhängen des Studienfaches – der Vorbereitung der Bewerber, mit den Möglichkeiten im Rahmen des Studiums an der Fakultät und mit den beruflichen Chancen der Absolventen.

Der nächste Beitrag (Autor S. Pecháček) erinnert an den Komponisten Miloslav Kabeláč, dessen Vermächtnis nicht nur in Symphonie- und Kammermusik beruht. Er widmete sich ebenfalls dem Chorschaffen für Kinder.

Im Artikel von M. Kološová geht es um den Beitrag einer herausragenden Persönlichkeit der slowakischen Musikpädagogik der Nachkriegszeit, den Musikwissenschaftler, Pädagogen und Musikpublizisten Viliam Fedor.

T. Borůvka macht uns mit der Organisation „Musikalische Jugend“ bekannt, vor allem mit der Zweigstelle für den Bezirk Hradec Králové.

Und da wir jetzt Winterzeit haben, veröffentlichen wir Winterlieder – zwei aus dem Kinderzyklus „Pět zimních písniček“ (5 Winterlieder) von J. Jiříčková finden Sie in der regelmäßig erscheinenden Notenbeilage.

M. Slavíková macht auf die Monografie „Musikpsychologie für Lehrer“ aufmerksam (Autoren F. Sedlák und H. Váňová); M. Obešlová empfiehlt die Publikation „Phoniatris-Stimme“ von J. Dršaty – ein neu erarbeitetes phoniatrisches Lehrbuch, in dem komplex die Problematik von Stimmfehlern und deren Behandlung sowie Korrektur aufgenommen wurde. D. Zelenková erinnert an den 50. Todestag von Paul Hindemith (Paul Hindemith in der tschechischen Musikpädagogik). Ein weiterer Jahrestag ist der 150. Geburtstag des Musikpädagogen Max Battke, dessen Methoden die Grundlage der Reformen des Gesangsunterrichts darstellen. Über deren Einfluss auf den Gesangsunterricht in Schulen schreibt M. Obešlová.

Der erste Teil der Reihe „Rhythmische Spiele mit Alltagsgegenständen“ (J. Koprivová) orientiert auf das Spielen mit Plastebechern. Mit dem methodisch orientierten Artikel „Weihnachtsliedersingen am Heiligabend“ stimmt uns E. Jenčková auf die bevorstehende Weihnachtszeit ein.

Es erscheint eine Fortsetzung der Reihe mit Artikeln über Kunst von J. Bláha, dieser Beitrag mit dem Titel „Der Rudolfinische Manierismus und die tschechische Musik der Spätrenaissance“ und eine weitere Folge der Rubrik „Über Musik in Englisch“ (S. Pecháček).

# FNADACE ČESKÝ HUDEBNÍ FOND

Časopis HUDEBNÍ VÝCHOVA  
je vydáván za finanční spoluúčasti  
NČHF

Krásné a radostné vánoční svátky a v novém roce 2014 štěstí,  
zdraví, pohodu a duši plnou hudby přeje

redakce



## UNIVERZITNÍ PEDAGOGICKÁ STUDIA V OBORU NÁSTROJOVÉ INTERPRETACE

Jana Palkovská

**Anotace:** Článek obsahuje kompletní informace o studijním oboru Hra na nástroj realizovaném na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Autorka se zabývá souvislostmi oboru s přípravou adeptů, možnostmi v rámci studia na fakultě a profesním uplatněním.

**Klíčová slova:** nástroj, studijní program, hudba, klavír, housle.

Studijní obor Hra na nástroj, který je možné studovat na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy v Praze, patří v univerzitním vysokoškolském systému vzdělávání učitelů hudby spolu s oborem Sbormistrovství k nejmladším. Katedra hudební výchovy přijala první studenty v roce 1990. Od té doby získali klavíristé společně s houslisty možnost pravidelně každý rok zahájit vysokoškolská pedagogicko-umělecká studia. Pětiletý magisterský studijní program, zakončený absolventským koncertem, diplomovou prací a státní závěrečnou zkouškou, byl po nové akreditaci od akademického roku 2006/2007 nahrazen tříletým bakalářským a dvouletým navazujícím magisterským programem, kde každý z nich má specifické výstupy v podobě koncertu, kvalifikační práce a státní zkoušky.

Obor Hra na nástroj je vždy vypsán v kombinaci se studijním oborem Hudební výchova. Takto koncipované pětileté studium (absolvování bakalářského studijního programu není plnohodnotnou kvalifikací pro pedagogickou práci v žádném studijním oboru) umožňuje absolventům získat zaměstnání v základních uměleckých školách jako učitelé hry na klavír nebo housle a hudební nauky, v základních, středních pedagogických či odborných a uměleckých školách (s výjimkou konzervatoří) a gymnáziích jako učitelé hudební výchovy a dále v širokém spektru soukromého školství. Dosažené odborné a pedagogické univerzitní vzdělání je možné uplatnit v četných kulturních a společenských organizacích na celostátní i regionální úrovni. Absolutorium univerzitního pedagogického studia vybavuje studenta silnými kompetencemi v oblasti komunikace, základního odborného managementu, prezentace vlastní práce umělecké i pedagogické a v oblasti všeobecné pedagogiky a pedagogické psychologie, včetně vzhledu do souvisejících disciplín. To mnoho absolventů využije pro zaměstnání v oblasti kultury, státní správy, v mezinárodních organizacích a dalších institucích.



Za dobu existence tohoto studijního oboru ukončilo svá studia téměř 150 absolventů, v současné době studuje v bakalářském a magisterském programu 40 studentů. Po ukončení studií zůstávají téměř všichni u svých či příbuzných specializací. Zkušenosti našich absolventů jen potvrzují, jak významné rozšíření profesionální působnosti pro studenty těchto oborů univerzitní studium přináší. Již v průběhu studia se jim otevírají možnosti zahraničních stáží, zapojení do mezinárodních programů a zajímavých projektů. Po absolvování studia přicházejí nejen pracovní příležitosti, ale také se otevírají cesty k dalším studiím a odbornému růstu.

Studium je určeno především absolventům konzervatoří a hudebních gymnázií, kteří mají zájem získat vysokoškolské vzdělání ve svém oboru, a spíše než ryze uměleckému a virtuóznímu zaměření své profesionální dráhy dávají přednost práci umělecko-pedagogické, společenské a organizační. Bakalářský program je samozřejmě také otevřen vynikajícím absolventům druhých cyklů základních uměleckých škol.

Navazující magisterské studium nabízí zajímavou volbu pro absolventy bakalářského studia hudebních fakult uměleckých vysokých škol. Kombinace studijních oborů Hra na nástroj a Hudební výchova umožňuje vzdělaným hudebním profesionálům – kvalitním instrumentalistům vstoupit do výuky

hudby na základních a středních školách. Umělecká studia jsou zde propojena s obrácením pozornosti od sebe samého k těm, kterým jsou znalosti a dovednosti předávány, osobnost studenta – umělce, hudebního interpreta zde získává sociální kontext, a tím rozšiřující se pole působnosti.

Studium oboru Hra na nástroj bylo původně koncipováno jako pětiletý magisterský studijní program. Byl sestaven ze čtyř modulů – interpretačního (hra na nástroj, hra z listu a hra partitur, improvizace, komorní hra, interpretační seminář), hudebně teoretického (dějiny nástroje, literatura nástroje, instruktivní nástrojová literatura), didaktického (metodika nástrojové hry, koncerty pro děti) a pedagogické praxe (na ZUŠ a ve školách s prohloubenou hudební výchovou). Základní ideou koncepce jednotlivých předmětů byla příprava na budoucí profesionální působení absolventů, a to ve všech hudebních předmětech v celém průběhu studia. Zároveň je kladen maximální důraz na odborný růst studenta v souladu s jeho interpretačními, technickými a osobnostními dispozicemi. Pedagogické působení vyžaduje nejen profesionální uměleckou a technickou erudici, ale také schopnost adekvátní komunikace, znalost a akceptaci vlastních možností v souladu s odbornými cíli a zvládnutí metodických, psychologických a pedagogických postupů. To dodává studentům klid a jistotu, tak potřebnou pro budoucí učitelské působení. Koncepce studia je podpořena programem studijního oboru Hudební výchova. Předměty tzv. společného univerzitního základu jsou pak zaměřené do oblasti obecné pedagogiky a školní psychologie. Toto pětileté dvouoborové studium bylo zakončeno absolventským koncertem, diplomovou prací a třemi státními závěrečnými zkouškami (Hra na nástroj, Hudební výchova, Pedagogika a psychologie).

Poskytlo tak absolventům komplexní přípravu pro uplatnění v co nejširším spektru hudebního vzdělávání.

V roce 2005 proběhla nová akreditace všech studijních programů. Přinesla výrazné, bohužel ne vždy pozitivní změny.

Především bylo nutné rozdělit v souladu se zásadami akreditačního řízení, kterými se cítily vázány dle mezinárodních smluv země Evropské unie, pětiletý magisterský studijní program na tříletý program bakalářský a dvouletý navazující magisterský. Pedagogické fakulty přijaly koncepci, ve které byl bakalářský program naplněn především předměty odbornými. Didaktická, metodická studia a pedagogická praxe se pak zcela přenesly do navazujícího magisterského programu – zde v počátcích dle nastavené koncepce bez teoretické podpory, později došlo k částečnému vyrovnání. Pozitivní je značné rozšíření nabídky volitelných předmětů. Kromě těch, které nabízí katedra hudební výchovy (pěvecký sbor, komorní orchestr, klavírní spolupráce, multimedia ve výuce hudby, hra na kytaru, hra na varhany, zobcová flétna), je možné volit i z kurzů jiných oborů, kateder či fakult. Tzv. povinně volitelné předměty, kdy si student volil některý ze skupiny nabízených předmětů, které studijní program musel obsahovat, se jeví jako idea zajímavá (prohloubení specializace vzhledem k odbornému zaměření a profesionálním cílům), z hlediska finančních možností pedagogických fakult ale nereálná.

V oboru Hra na nástroj se podařilo zachovat v obou studijních programech dostatečný prostor pro předměty související s interpretační problematikou (hra na nástroj, komorní hra, interpretační semináře); úvod didaktických disciplín bylo možné zařadit již do studia bakalářského. Nová koncepce také nenarušila obsahovou náplň a celkovou orientaci jednotlivých předmětů.

V původním pětiletém magisterském programu uzavíral studium samostatný absolventský koncert a diplomová práce. Volba témat a dramaturgie koncertů souvisely jak s interpretačními, tak s pedagogickými aktivitami studenta. Bakalářský program v rámci děleného studia přinesl další povinnosti, které provázejí jeho uzavření – bakalářské koncertní vystoupení a práci bakalářskou. To pochopitelně výrazně změnilo koncepci zvláště 6. semestru. Zvýšené nároky častěji vedou k prodlužování studia. Únava po zakončení bakalářských studií (studenti obvykle při studiu ještě pracují – souběžná praxe v oboru je z našeho pohledu velmi žádoucí) vede k odkládání nástupu do navazujícího studia i u velmi talentovaných studentů. Pětileté studium určitě umožňovalo větší soustředění, a to jak při zpracování teoretické písemné práce, tak v koncepci individuálních repertoárových plánů. V současné době je však projekt děleného studia ověřen, mnohé problematiky

záležitosti v rámci nové akreditace upraveny, a oba typy studia – bakalářské i magisterské, jsou pedagogy i studenty akceptovány jako relativně stabilní program, který má i své výhody, např. možnost volby specifických oborových kombinací jednotlivých stupňů studia či získání vysokoškolského vzdělání (a titulu) v podstatně kratší době.

Studijní program oboru Hra na nástroj (stejně tak Hudební výchova a Sbormistrovství) je akreditován jak v jazyce českém, tak pro zahraniční studenty v jazyce anglickém. Tyto v angličtině vedené programy mají na katedře již téměř dvacetiletou tradici. Jedná se o studia placená, výstupní požadavky jsou pro absolventy českých i anglických programů identické. Díky tomu mají i čeští studenti možnost absolvovat několik vybraných předmětů v tomto jazyce a získat tak erudici v anglické hudební terminologii.

Univerzitní forma studia a kontakt se studenty jiných oborů inspiruje schopné a pracovitě studenty k využití dalších možností, které Pedagogická fakulta nabízí.

Většinu oborů je možné na Pedagogické fakultě UK studovat pouze v tzv. dvojkombinaci. Studenti mají možnost přibrat si např. anglický jazyk, český jazyk nebo sbormistrovství, tyto tři obory fakulta momentálně vypisuje v kombinaci s Hudební výchovou. Někteří studenti tedy zároveň studují např. obory Hudební výchova – Hra na nástroj a Hudební výchova – Anglický jazyk. Zkoušky a zápočty z předmětů Hudební výchova se uznávají (kromě kvalifikační práce a státních závěrečných zkoušek), student tak může získat další aprobaci, která značně zvýší možnosti jeho uplatnění. Otevíraly se kombinace i s němčinou, francouzštinou nebo matematikou. Z důvodu úsporných opatření a snižování počtu otevíraných oborů byly tyto kombinace zrušeny. Ale proměnlivost a návraty jsou v tomto směru možné.

Katedra hudební výchovy má mnohaletou tradici v oblasti doktorských studií v oboru Hudební teorie a pedagogika. Nejlepší studenti tak mohou navázat na magisterský program a pokračovat ve studiích na katedře. To znamená spolupodílet se na jejím odborném životě, spolupracovat na projektech se svými pedagogy, vyučovat studenty zvláště bakalářských programů, dle odbornosti vést i oponovat bakalářské práci, účastnit se konferencí doma i v zahraničí, využít možností meziuniverzitních studijních pobytů a publikovat články v odborných periodikách. Po ukončení studií státní doktorskou zkouškou a obhajobou disertační práce získá absolvent titul Ph.D.

Katedra hudební výchovy má též oprávnění k rigoróznímu řízení. Po předložení rigorózní práce a splnění všech stanovených náležitostí mohou absolventi magisterských a doktorských studijních programů získat titul PhDr.

Program oboru Hra na nástroj dal základ umělecko-pedagogickému profilu výzkumné práce pedagogů katedry a studentů doktorského programu Hudební teorie a pedagogika. Je tematicky sjednocen pod názvem Hudební interpretační umění ve výchově a ve vzdělání. Získal pro svou odbornou činnost již několik grantů. Prezentací výsledků v pedagogické praxi, na koncertních pódii, při konferencích, publikační činnosti i dalšími aktivitami se stala tato tematika pevnou součástí profilu katedry hudební výchovy i Pedagogické fakulty UK.

Učitelé oboru Hra na nástroj jsou také nuceni řešit problémy, které nesouvisí s odbornou stránkou studia. Po celou dobu své existence se katedra hudební výchovy potýká s nedostatečným pracovním zájemem. To je pro studenty i pedagogy značně náročné. Pracujeme na čtyřech místech. Výuka oborů Hra na nástroj a Hudební výchova včetně univerzitního základu je kompletně umístěna na pražských pracovištích, a to v centrální budově Pedagogické fakulty v ulici M. D. Rettigové v Praze 1, dále v ulici Celetná nedaleko Karolina a na Barrandově, v technicky skvěle vybaveném pracovišti fakultní ZUŠ MusicArt. Problémem zůstává zázemí pro přípravu na výuku (cvičení), které fakulta zabezpečuje pouze částečně. Cílem vedení katedry hudební výchovy je zlepšení pracovních podmínek pro studenty i pedagogy. Je to velmi náročná cesta, jejíž realizace ve valné míře není v rukách pracovníků katedry.

Studium oboru Hra na nástroj patří mezi náročné studijní programy; příprava a prezentace výsledků vyžadují značné časové investice. Vyučující hry na nástroj ale vycházejí vstřícně individuálním časovým možnostem studentů, ve výjimečných případech je možné získat fakultní individuální studijní plán, a tak lépe sladit požadavky studia se zaměstnáním či rodinnými nároky.

V souladu s univerzitními zvyklostmi, které jsou zvláště na humanitně zaměřených fakultách dané také momentální neutěšenou finanční situací, je velmi komplikované zajistit individuální výuku, která je v tomto oboru nezbytná. Po celou dobu existence oboru se zatím úspěšně daří systém výuky obhájit, i když samozřejmě oproti uměleckým vysokým školám je zde programově kladen větší důraz na spolupráci a seminární způsob výuky. Učitelé

se věnují studentům v nástroji individuálně, práce probíhá na základě individuálních studijních plánů, jejichž koncepce je daná studijním plánem oboru pro jednotlivé stupně studia a ročníky. Zároveň plány respektují technický a interpretační rozvoj studentů, jejich osobnost a perspektivy profesionálního uplatnění tak, aby získali osobní i profesní jistotu, která je zásadní pro jejich budoucí práci. Forma tzv. mentoringu, tedy sestavení individuálního vzdělávacího plánu v souladu s dlouhodobými profesními a osobnostními cíli studenta, provází instrumentalisty po celou dobu jejich studia a dává kvalitní základ pro jejich umělecko-pedagogické působení. Dokladem úspěšné koncepce studia jsou krásné koncerty v pražských koncertních sálech (Karolinum, Rudolfinum, Galerie AMU, Konzervatoř J. Deyla, Atrium), na zámku v Brandýse nad Labem apod., zajímavé bakalářské, diplomové a doktorské

práce, a samozřejmě kvalitní uplatnění našich absolventů v praxi.

Personálně je obor zabezpečen osobnostmi, které kromě uměleckého vzdělání a působení mají také široké spektrum kontextuálních odborných aktivit vzhledem k zaměření oboru, ať už pedagogických, hudebně teoretických, koncertních, institucionálních, koncepčních, organizačních a odborně administrativních.

#### **Personální obsazení:**

obor Hra na nástroj: doc. MgA. Věra Kopecká, doc. MgA. Jana Palkovská (garant oboru Hra na nástroj, vedoucí katedry), doc. MgA. Libuše Tichá, Ph.D., housle: PhDr. Gabriela Kubátová, Ph.D., doc. MgA. Marka Perglerová, prof. MgA. Jiří Tomášek  
prof. PaedDr. Michal Nedělka, Ph.D. (garant oboru Hudební výchova) externí spolupracovníci, studenti doktorského programu



## **DĚTSKÁ SBOROVÁ TVORBA MILOSLAVA KABELÁČE**

*Stanislav Pecháček*

**Anotace:** Článek obsahuje skladatelův stručný životopis. V centru autorovy pozornosti je přehled a charakteristika Kabeláčových cyklů pro dětské sbory, včetně jejich vydání a prvního provedení, a jeho úprav lidových písní pro učebnice hudební výchovy. Na závěr autor charakterizuje Kabeláčův osobitý kompoziční styl.

**Klíčová slova:** Miloslav Kabeláč, sborový zpěv, sborová tvorba pro děti.

Miloslav Kabeláč (1908–1979) se originální kompoziční technikou a humanistickým poselstvím svého díla zařadil mezi nejvýznamnější české skladatele 20. století. Centrum jeho odkazu spočívá v hudbě symfonické a komorní, věnoval se ale i tvorbě sborové, jejíž důležitou část tvoří vedle závažných kompozic kantátového typu skladby pro děti.

Kabeláč se narodil v Praze v rodině ochodního zástupce. Idylické dětství v majetkově dobře situované rodině se během necelých tří let zhroutilo, když mu za války zemřeli otec a dva sourozenci. Matka s dvěma zbývajícími dětmi pak žila v hmotné nouzi. Po maturitě na reálné se Kabeláč zapsal na ČVUT, studium však nedokončil; souběžně totiž bral hodiny klavíru u A. Mikeše, který jej přesvědčil, aby se profesionálně věnoval hudbě.

V r. 1928 se tak Kabeláč stal posluchačem konzervatoře v kompoziční třídě K. B. Jiráka, jeho dalšími učiteli byli A. Hába, E. Schulhoff a J. Řídký. Po absolutoriu pokračoval ve studiu na mistrovské škole u vynikajícího

klavírního pedagoga V. Kurze. Již za studií nastoupil jako hudební režisér do rozhlasu, který se stal jeho dlouholetým působištěm. Velký význam pro jeho vztah ke sborové hudbě měla práce s komorním souborem, jež v rozhlase založil a po několika letech vedl.

Zásadním způsobem zasáhly do Kabeláčova života události let 1938 a 1939. Protože jeho manželka, klavíristka Berta rozená Rixová, byla židovského původu, byl postaven před rozhodnutí buď se rozvést, nebo odejít z rozhlasu. Opustit milovanou manželku pro něho nepřicházelo v úvahu, a tak byl z rozhlasu propuštěn k 1. březnu 1942; živil se pak jako soukromý učitel hudby a věnoval se intenzivně skladatelské práci. Koncem války se situace manželů Kabeláčových stávala stále nebezpečnější. Berta dostala v lednu 1945 příkaz k transportu do Terezína, podařilo se jí však s falešnými doklady utéci do severních Čech, kde se skrývala až do konce války. Kabeláč se vyhnul totálnímu nasazení díky odvaze několika známých lékařů, kteří jej s falešnými diagnózami hospitalizovali

**Informace:**  
www.pedf.cuni.cz (studijní program – Karolinka, podmínky přijímacího řízení)  
www.pedf.cuni.cz/khv (informace ke koncertům, státním závěrečným zkouškám, kvalifikačním pracím, aktuality, kontakty)





malému získanému vzorku (viz tabulka 1)<sup>10</sup> však nelze považovat výsledky této části šetření za dostatečně validní. Pouze v několika případech byla provedena komparace odpovědí, jejichž platnost lze logicky a na základě vlastní zkušenosti<sup>11</sup> odůvodnit, s výsledky průzkumu HM HK.

Šetření bylo provedeno s cílem získat co největší vzorek členů, a tedy s maximální možnou reprezentativností a validitou získaných dat. Výsledný vzorek a jeho rozložení uvádí tabulka 1.

Skupina respondentů	Počet respondentů	HM HK celkem
PdF UHK	133	170
PS Gybon	37	
HM ČR	46	
<b>Respondentů celkem</b>	<b>216</b>	

Tabulka 1

Po shromáždění vyplněných dotazníků, jejich kontrole a korektuře byla získaná data převedena v numerických hodnotách do počítače, byly vytvořeny kategorie odpovědí na jednotlivé otevřené otázky. Následovalo zpracování dat pomocí softwaru *Microsoft Excel* formou tabulek a grafů.

<sup>10</sup>Vycházíme z údaje o celkovém počtu členů HM ČR – tedy přibližně 8 200. Získaný vzorek tak představuje pouze asi 0,6% členů této organizace.

<sup>11</sup>Autor je členem HM HK od roku 2002, členem HM ČR od roku 2004.

## ZIMNÍ PÍSNÍČKY PRO MALÉ ZPĚVÁČKY

Příloha tohoto čísla Hudební výchovy přináší dvě písně z cyklu *Pět zimních písniček*, které v roce 2012 napsala v Mladé Boleslavi dvojice autorek – Jiřina Jiříčková (hudba) a Kateřina Bartošová Fialová (text). Písničky vznikly na přání zpěváčků přípravného sboru Jiříčky Minor, který působí na ZUŠ Mladá Boleslav, a jsou jim také věnovány. Autorka hudby se od roku 2004 věnuje výuce sborového zpěvu na základní umělecké škole, zároveň však spolupracuje se zpěváčky předškolními a své zkušenosti dále uplatňuje, mimo jiné, na výchovných koncertech pro děti na 1. stupni základní školy. Pro svůj přípravný sbor, který tvoří děti mladšího školního věku, hledala nové

### Výsledky a závěry

Na tomto místě je nejprve vhodné zdůraznit fakt, že se jednalo o první takto rozsáhlé šetření mezi členy HM HK. Díky cca 63% vzorku<sup>12</sup> jejich členů lze výsledky tohoto šetření považovat za dostatečně reprezentativní i validní. Jak již bylo zmíněno, v průběhu sekundárního průzkumu se bohužel nepodařilo

<sup>12</sup>Viz údaj o počtu členů HM HK a tabulka 1.

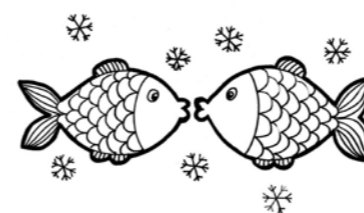
Hypotézy	Výsledky
Většina členů HM HK jsou ženy, průměrný věk členů je 20 let.	Členskou základnu HM HK tvoří z 88% ženy, průměrný věk členů je 20 let.
Zhruba 75% členů HM HK je studenty PdF UHK (převážně oborů Učitelství pro mateřské školy a Učitelství pro 1. stupeň ZŠ).	80% členů je studenty PdF UHK (65% členů je studenty oborů Učitelství pro mateřské školy a Učitelství pro 1. stupeň ZŠ).
Maximálně 10% členů ovlivnila HM HK při výběru studijního oboru, volbě povolání nebo směřování další zájmové činnosti, pro přibližně 80% je však členství pro jejich současné studium či povolání přínosné.	HM HK ovlivnila při výběru studijního oboru, volbě povolání nebo směřování další zájmové činnosti 5% členů, pro 75% je členství přínosné pro jejich současné studium či povolání.
Členové HM HK jsou velice málo informováni o existenci republikové HM.	71% členů vůbec neví o existenci HM ČR.
Společných akcí HM HK se účastní méně než polovina jejich členů.	Společných akcí HM HK se účastní 51% jejich členů.
Mezi největší klady členství v HM HK patří možnost uplatnění slev a získávání kulturních zážitků, hlavními nedostatky jsou pak nedostatečná propagace činnosti a malý počet společných organizovaných akcí.	Největší klady členství v HM HK: <b>finanční výhody, kultura, zážitky</b> ; největší nedostatky: <b>propagace, informace, jiné výhody.</b>
Jednotlivé skupiny respondentů se nejvíce odlišují mírou účasti na společných akcích a hlavními důvody členství.	<b>Potvrzeno</b> – podrobněji dále.

Tabulka 2

získat dostatečný počet respondentů z řad HM ČR pro plnohodnotnou komparaci současného stavu v obou organizacích. Všechny ostatní vytyčené cíle šetření se však splnit podařilo.

Potvrdila se i většina hypotéz, které byly na základě vlastního několikaletého členství a studia dalších materiálů stanoveny. V tabulce 2 je přehledně provedeno detailnější porovnání výsledků s příslušnými hypotézami.

... pokračování článku na straně 67



## BÍLÁ ZIMA

Hudba: Jiřina Jiříčková  
Text: Kateřina Bartošová Fialová

### METALOFON



### SBOR



### SBOR



kteřá může doplnit doprovod klavíru nebo znít sama. V písních lze využít rytmický a zvukomalebný doprovod podle vlastního uvážení.

Písně jistě naleznou uplatnění u přípravných sborů, v hodinách hudební nauky a základních uměleckých školách i při zpěvu při výuce hudební výchovy na základních školách. Mladoboleslavské Jiříčky Minor si je velmi oblíbily. Na konci školního roku 2012, když měly děti svým kamarádům zazpívat některou z písní, která jim během školního roku utkvěla v hlavě, mnozí z nich zazpívaly v červnu právě některou z těchto písní...

Redakce

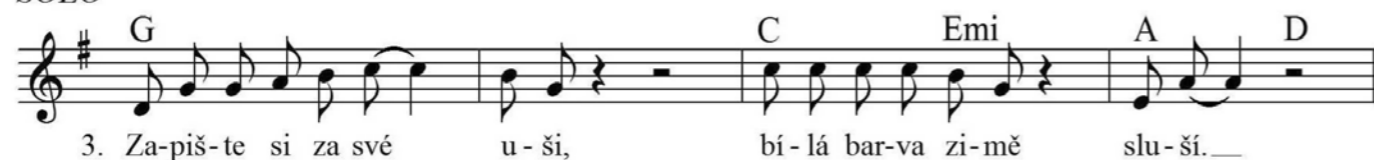
# ZIMNÍ

Hudba: Jiřina Jiříčková  
Text: Kateřina Bartošová Fialová

## METALOFON



## SÓLO



## SBOR



## METALOFON



## NÁSTROJOVÉ OBSAZENÍ - AD LIBITUM





Es Fmi B Es Es<sup>7</sup>

v zá- vě - ji je mu jak v rá - ji, my má-me stu-de-ný nos.

As Es B Es

Ref. Pryč je ja-ro, pryč je lé - to. Pod-zim už je pryč.

As C<sup>7</sup> F<sup>7/4</sup> B<sup>7</sup> Es

Pře-dal zi-mě, i když ne-rad, k o-kol-ní kra-ji - ně klíč.

As As<sup>7</sup> Es TRIANGL

Tomáš Borůvka – Současnost Hudební mládeže Hradec Králové

... pokračování článku ze strany 66

Blíže se nyní zaměříme na poslední hypotézu, resp. nejvýraznější difference v odpovědích jednotlivých podskupin respondentů, z nichž lze vyvodit několik obecných závěrů. Značné odlišnosti můžeme skutečně pozorovat v odpovědích na otázku, jejíž pomocí jsme zjišťovali míru účasti členů na společných akcích<sup>13</sup>. Rozdíly jsou zde patrné jak v rámci HM HK, tak i v celkovém porovnání s republikovou HM. Tyto výsledky potvrzují současnou odlišnou profilaci činnosti obou organizací. Zatímco činnost HM ČR je založena na pořádání společných akcí a setkávání členů, prioritou HM HK je v současnosti spíše zprostředkování zvýhodněných možností návštěv kulturních akcí pro její členy. Jde tak především o snahu vybavit studenty Hudební katedry PdF UHK dostatečnou posluchačskou zkušeností, nezbytnou pro

<sup>13</sup>V rámci HM HK se jedná o společné návštěvy koncertů a představení, besedy s osobnostmi z oblasti umění a kultury, akce PS Gybon a soutěž Hradecký slavík.

jejich studium i budoucí profesi. Druhým významným odvětvím činnosti královéhradecké HM jsou pak aktivity gymnaziálního PS Gybon a jejich podpora.

Těmto závěrům odpovídají i obdobně lišící se důvody členství v Hudební mládeži. Na základě těchto zjištění i vlastní zkušenosti lze za hlavního společného jmenovatele členství studentů PdF UHK v královéhradecké HM označit jeho již zmiňovaný přínos pro studium a budoucí praxi (resp. finančně výhodné návštěvy koncertů a představení, umělecké zážitky, získávání nových znalostí, dovedností atd.). Členství zpěváků Gybonu v HM HK je přímo vázáno na aktivní uměleckou činnost a kolektivní podstatu tohoto pěveckého sboru, který plní funkci reprezentačního tělesa HM HK a je touto organizací rovněž finančně podporován. Podstatou členství v HM ČR je pak skutečně možnost účasti na různorodých společných kulturních akcích, které poskytují příležitost setkat se s přáteli a lidmi podobných zájmů.

Jedním z významných cílů tohoto šetření byla formulace možných návrhů či strategií pro další činnost HM HK. Na základě všech uvedených zjištění byla tedy předložena následující doporučení:

- vytvořit webovou prezentaci,

- rozšířit aktivity na další umělecká odvětví,
- více propagovat činnost HM ČR.

#### Bibliografie:

MELÍN, Z. *Počátky Hudební mládeže v Československu 1948–1971*. Olomouc, 2009. Bakalářská práce. UP v Olomouci, Filozofická fakulta.  
 PICHL, J. *Hudební mládež ČR – její podíl na zvyšování hudebnosti mladé generace*. Hradec Králové, 1991. Diplomová práce. Pedagogická fakulta v Hradci Králové.  
*Jeunesses Musicales International* [online]. 2011 [cit. 2011-12-04]. Dostupné z: <http://www.jmi.net>.  
*Hudební mládež* [online]. 2012 [cit. 2012-06-26]. Dostupné z: <http://www.hudebnimladez.cz>.  
 Elektronická komunikace s Pavlem Smrkovským a Mironem Šmidákem.  
 Rozhovory s Libuší Horstovou, Jaromírem Schejballem a Danou Souškovou.

*Z diplomové práce Historie a současnost Hudební mládeže Hradec Králové (Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2012, vedoucí práce PhDr. Dana Soušková, Ph.D.)*

## MAX BATTKE A ČESKÁ HUDEBNÍ VÝCHOVA

Miluše Obešlová

V letošním roce si připomínáme 150. výročí narození hudebního pedagoga Maxe Battkeho (1863–1916). Ačkoli se jedná o německého pedagoga, zanechal v české hudební pedagogice a v českém školství nesmazatelnou stopu. Podíváme-li se do literatury na přínos Battkeho pro českou školu, zaznamenáme slovní spojení: nová Battkeho metoda – základ reformy vyučování zpěvu. Zde se nabízí otázka, proč se po uznávaných učebnicích zpěvu významných českých hudebních a pěveckých pedagogů tolik rozšířila metoda M. Battkeho?

Připomeňme si, kdo na poli pěvecké pedagogiky stál v čele hlavního dění. Metodické otázky školského zpěvu se začaly více promýšlet po roce 1869, po zavedení zpěvu jako povinného předmětu do škol. Jedním z prvních metodiků té doby byl J. L. Zvonař s prací *Návod ke zpěvu s ohledem na národní školy* (Dalibor III/1860). Kromě Zvonaře se metodickými postupy školského zpěvu na národní škole zabývalo mnoho dalších pedagogů, jako například J. Hejda, J. Vacek, E. Vašák, K. Sázavský, R. Nejedlý. Z velkého množství pěveckých metod se na konci 19. století nejlépe osvědčila *Nová nauka zpěvu*

*pro školy obecné, měšťanské a střední jakož i pro ústavy pěvecké a hudební vůbec, od prvních počátků až k dokonatému vyučení*<sup>1</sup> (Praha 1879) Františka Pivody, která byla zaměřena především na výcvik hlasu. Svoji strukturou a hlavně obsahem přispívala k rozvoji kvalitního českého zpěvu, a to až do počátku 20. století, do příchodu nové Battkeho metody.

Max Battke přistupoval ke zpěvu jako k jakémukoliv jinému vyučovacím předmětu. Zpěv považoval za přirozený prostředek rozvoje hudebnosti, která je předpokladem správného chápání hudebních děl. Výcviku zpěvu by měla předcházet výchova hudebního sluchu. V této oblasti vycházel z přirozeného tonálního citění, ze stupnicové řady podložené solmizačními slabikami, a z trojzvuku. Návčikem vztahů k tónice pak dosahoval zpěvu z listu, kterou označoval pojmem Primavista. Jako první začal studovat Battkeho metodu u nás F. Spilka, a to přímo u autora v Berlíně. Díky němu byla

<sup>1</sup> Kniha vycházela po částech v nakladatelství Dr. Ed. Grégr & Ed. Valečka od roku 1879. Samotná kniha rok vydání neudává.

metoda Primavista zavedena nejprve na hudebním ústavu A. Mikeše v Praze, a následně také na pražské konzervatoři. F. Spilka novou metodu popsal ve svém spise *Nové směry ve vyučování zpěvu* (1905). V roce 1912 uspořádala Pěvecká škola umělecké výchovy na Vinohradech praktický kurz o Battkeho metodě, kterého se autor osobně zúčastnil. Přednášel a názorně prezentoval svoje myšlenky a pedagogické postupy. Díky kurzu se metoda rychle rozšířila a stala se podnětem pro vznik několika intonačních škol (Brno, Praha, Olomouc).

Battkeho názory na vyučování zpěvu ve škole jsou uvedeny v jeho práci *Hudební grammatika* (1911), kterou přeložil a učivo rozvrhнул dle prozatímních učebních osnov S. Jiránek. Battkeho metoda se stala základem reformy zpěvu v české škole. Jeho požadavky na rozvoj hlasových dispozic žáků prvních až třetích ročníků byly tyto: *První školní rok*:

- nápodoba tónů v poloze dětem hlasově přiměřené (asi  $d^1 - a^1$ ),
- rytmická cvičení odklepáváním nebo zpíváním na slabiky *na, la*,
- výslovnost samohlásek a slabik,





# RYTMICKÉ HRY S PŘEDMĚTY VŠEDNÍHO DNE – 1. ČÁST

Jitka Kopřivová

Rytmus je nedílnou součástí života každého z nás. V pravidelných impulsích probíhají základní lidské funkce (dech, tep srdce, chůze) a nesčetné množství (ne)pravidelných zvuků utváří okolní svět. Vzpomeňme např. na tikot hodin, na zvuky semaforu při čekání na „zeleného panáčka“ či na rytmus kolem projíždějícího vlaku. Systematické procvičování rytmu tedy oprávněně tvoří nedílnou součást hudební výchovy.

K neznámějším metodám procvičování smyslu pro rytmus patří oblíbená hra na tělo – *body percussion* (reprodukce rytmů zvuky lidského těla – luskáním, tleskáním, pleskáním, dupáním), *voxcussion* (realizace rytmů pomocí lidského hlasu), dále *rytmicko-pohybové metody* (pohybové ztvárnění jednotlivých struktur) či reprodukce rytmů na *hudební nástroje*.

Současná hudební pedagogika nabízí především německy mluvícím učitelům hudební výchovy řadu publikací, zaměřujících se na africkou a latinsko-americkou rytmickou tradici. Poskytují též mnohdy podrobné návody správného ovládnutí bicích nástrojů. Avšak realizace těchto postupů ztroskotává zejména na finanční náročnosti nákupu nástrojů samotných. Objevují se tedy i první publikace upouštějící od „pravých“ hudebních nástrojů. Ty jsou ve výuce nahrazovány znějícími *předměty všedního dne*<sup>1</sup> (vyučující je sežene bez větších finančních nákladů). Žáci tak využívají k reprodukci rytmů propisovačky, mince, umělohmotné láhve, pravítka, papír, květináče, kelímky apod. Právě hra na předměty všedního dne je věnován tento prakticky orientovaný cyklus článků.

## Rytmické hry s kelímky

K rytmickým hrám se hodí nejlépe pevné neprůhledné umělohmotné kelímky. Můžeme použít i obyčejné kelímky od jogurtu, avšak musíme vzhledem k jejich horší odolnosti počítat s jejich větší spotřebou.

### Průprava

Předpokladem úspěšného zvládnutí následujících cvičení je praktická zkušenost se základními rytmickými činnostmi. Rozvíjíme smysl pro puls a metrum či schopnost opakování jednoduchých rytmických motivů. Dále

vycházíme ze zvládnutí snadných koordinačních cvičení se zaměřením na pravidelné střídání pravé a levé ruky.

Uvádíme zde několik cvičení pro zdokonalení koordinačních dovedností žáků. Pleskáme či hrajeme úderem o stůl:

L = levá ruka  
P = pravá ruka

### Ostinátní rytmy s kelímky

Následující čtyřtaktové ostinátní rytmy nacvičujeme jako celek, případně po částech – např. po dvou dobách. Stojí-li učitel před třídou, provádí rytmy zrcadlově. Návěk též usnadní slabiky uvedené pod jednotlivými rytmy.<sup>2</sup> Nastudované rytmy lze využít k dalším praktickým činnostem:

- hrajeme všechny rytmy za sebou (každý dvakrát) na playback, který naleznete na [www.JitkaKoprivova.eu](http://www.JitkaKoprivova.eu)
- jednotlivé rytmy využijeme k doprovodu právě studované písně ve čtyřčtvrtečním taktu
- mezi jednotlivá opakování rytmů lze vložit improvizace žáků (jednotlivce či skupiny)

**Rytmus 1**

**Rytmus 2**

**Rytmus 3**

**Rytmus 4**

<sup>1</sup> FILZ, R. *Rhythmus aus der Schultasche*. Helbling : Rum bei Innsbruck, 2012.

<sup>2</sup> Videozáznam hry jednotlivých rytmů naleznete na webových stránkách [www.JitkaKoprivova.eu](http://www.JitkaKoprivova.eu).

## Cups Song (When I'm gone)

Především u dívek ve věku od 11 do 17 let je velmi oblíbená píseň When I'm Gone z filmu Pitch Perfect, kterou nazpívala americká herečka Anna Kendricková roku 2011. Historie písně sahá do roku 1931, kdy skupina Carter Family nahrála její první verzi A. P. Cartera. V roce 2009 byla píseň přetextována, doplněna rytmickým doprovodem s kelímky a znovu nahrána skupinou Lulu and the Lampshades. Song se dočkal popularity nejen v USA, ale i po celém světě. Ostinátní rytmus s kelímkem doprovází celou píseň. Podobně jím lze doprovázet libovolnou skladbu v čtyřčtvrtečním taktu.<sup>3</sup>

<sup>3</sup> Video náviku rytmu naleznete opět na [www.JitkaKoprivova.eu](http://www.JitkaKoprivova.eu).

## Vysvětlivky

# ŠTĚDROVEČERNÍ KOLEDOVÁNÍ

Eva Jenčková

### Než začneme:

Česká vánoční koleda *Štědrej večer nastal* tradičně patří k tematickému písňovému repertoáru dětí školního i předškolního věku.

Na sváteční náladě této koledy se kromě slovního obsahu významně podílí také složka hudební, zejména její drobně zvlněné dílčí melodické linie, které plynou vázaně v klidném, mírném tempu a jako celek tvoří melodicky i dynamicky vyklenutý oblouk.

Pozor! Při zpěvu je třeba uvedené vnitřní melodické členění respektovat a dbát hlavně na správné nádechy, které v textu logicky odpovídají i jednotlivým větám této koledy.

Protože k vánoční tradici patří mimo jiné i vánoční koledy, je pochopitelné, že se jimi skladatel nechává inspirovat k nejrůznějším hudebním úpravám. Mnohé se dají s úspěchem využít také ve školních podmínkách, třeba koleda *Štědrej večer nastal* v instrumentální úpravě Petra Ebena, která vedle malé sluchové hádanky pro posluchače nabízí ke skupinové souhře různě náročné party.

Kromě toho je vánoční koleda *Štědrej večer nastal* také výtečnou příležitostí

k spoluprožití sváteční atmosféry a radosti z darování vánočních dáreků ve skupinové hudebně pohybové hře s pravidly.

### 1. Sluchové hádanky s koledou Štědrej večer nastal

Nejprve si celou koledu poslechněte a při dalším poslechu pozorně sledujte její melodii. Poznáte, které části koledy jsou úplně stejné? Zazpívejte je po sobě s příslušnými slovy (začátek a závěr koledy).

Na šikovně muzikanty čeká ještě další sluchová hádanka. Všimněte si dvou podobných melodických dvoutaktů uprostřed koledy. V čem se shodují? (V rytmu a melodické linii.) V čem se liší? (2. melodické dvoutakti je posunuto o tón níž.)

Slova *Štědrej večer nastal* se ve vánoční koledě opakují 2x za sebou. Vytleskejte jejich rytmus a určete počet jejich taktů (3 takty, 2 takty). Stejným způsobem porovnejte i rytmus částí se slovy *koledu přichystal* (2 takty, 3 takty). Zaposlouchejte se ještě do doprovodné melodie houslí, ve které jsou ukryta dvě malá překvapení. Poznáte části

vánočních koled? (5. až 11. takt: *Chtíc, aby spal*; 11. až 14. takt: *Veselé vánoční hody*).

### 2. Instrumentální doprovod koledy Štědrej večer nastal

Ke zpěvu štědrovečerní koledy postupně přidávejte hru jednotlivých nástrojů podle notového zápisu. Pro instrumentální verzi lze zvolit sopránovou zobcovou flétnu ke hře melodie této koledy a případně i altovou zobcovou flétnu ke hře 2. hlasu.

K harmonickému doprovodu použijte ostinátní jednotaktové melodicko-rytmické figury, které se stále opakují během celé koledy. Vyzkoušejte k tomu prázdné struny kytary v souhře s altovým xylofonem nebo altovou zvonkohrou.

### 3. Harmonický doprovod koledy na sklenice s vodou

Vzhledem k tomu, že koledu *Štědrej večer nastal* lze harmonicky doprovodit pouhým střídáním tóniky a dominanty, můžete jejich základní tóny zvukomalebně hrát na dvě naladěné sklenice s vodou.

ŠTĚDREJ VEČER NASTAL

vánoční koleda z Čech  
instr. doprovod: Petr Eben

Mírně

Příprava sklenic k zvukomalebnému harmonickému doprovodu:

Rozeznání spočívá v krouživém pohybu mokrým ukazováčkem po zabroušeném okraji sklenice s vodou. Připravte si dvě sklenice, naplňte je částečně vodou a výšku tónů vydávaných kroužením po hraně sklenice kontrolujte na hudební nástroji, nejlépe na klavíru.

Vodu dolévejte či ubírejte dle potřeby, až dosáhnete u jedné sklenice tónu  $d^1$  (tónika) a u druhé sklenice hlubšího tónu  $a$  (dominanta).

Na sklenice hrajte ve dvojici, každý podle určené harmonické funkce. Ukazováčky si během hry namáčejte v další nádobce s vodou, abyste si nerozladili připravené sklenice.

Krouživý pohyb ukazováčkem začnete současně s příslušnou těžkou dobou taktovou a tempo kroužení rozvrhnete do jednoho

taktu. Harmonické funkce střídáte podle sluchu, nebo hrajte podle zapsaného harmonického schématu: D-A-D/D-A-A-D/D-A-D.

4. Zvukomalebný doprovod  
Na štědrovečerní zvonkohraní

Na zvonkohře připravte pentatonické kameny podle tóniny D dur:  $d^1-e^1-fis^1-a^1-h^1$  a ještě znovu  $d^2-e^2-fis^2-a^2-h^2$ . Na první pěti kamenů bude hrát jeden hráč dvěma paličkami, na 2. skupinu kamenů bude současně hrát druhý hráč také dvěma paličkami.

Každý z nich může libovolně rozeznávat kameny v souladu s rytmem štědrovečerní koledy či s její metroritmickou pulzací, případně i podle těžkých dob taktových. Výsledkem je zvukomalebný doprovod ke zpěvu či k harmonickému doprovodu koledy na sklenice.

5. Hudebně pohybová hra  
Nadílka vánočního stromku

Základem scénické hudebně pohybové hry s koledou *Štědrej večer nastal* je pantomimické znázornění „vánočního stromku“ formou živého obrazu a jeho zvukomalebné ozvučení k vytvoření sváteční nálady pro rozdávání drobných dárek. Proto je vhodné zařazení na závěr vánoční besídky.

Výchozí postavení:

Vánoční stromek s hudebními ozdobami:

Tři děti stojí zády k sobě a v mírně předpažených rukou (větvičky) drží rytmické nástroje jako ozdoby na vánočním stromku. Hudební nástroje jako například bubínek, ozvučné dřívko, triangel, jeden prstový činelek, dřevěný blok a drhlo fungují jako zástupné rekvizity, představují netradiční vánoční ozdoby. Poznámka: Je třeba zvolit nástroje, které mají dvě části. Pozor! Jen jedna část je vánoční ozdobou.

6. Rozeznávání vánočního stromku:

Kolem živého obrazu *vánočního stromku* prochází volným krokem podle zpívané koledy šest dětí. Každé z nich drží v ruce druhou část příslušných rytmických nástrojů, jimiž je ozdoben stromek: paličku od bubínku, ozvučné dřívko, tyčku od triangu, druhý prstový činelek, dřevěnou paličku a ozvučné minidřívko. Postupně rozeznávají své ozdoby na stromku, když je při volné a plynulé chůzi míjejí, případně mohou zahrát i na ozdoby ostatní.

Pohybové provedení:

Další dva soustředné kruhy o stejném počtu dětí, případně i rodičů, se pohybují v protisměru. Všichni procházejí volnou chůzí a zpívají koledu. Přitom navzájem komunikují pohledem, gesty či úsměvem.

**Poznámka:** V menším prostoru mohou koledníci procházet volně kolem vánočního stromku.

Všichni koledníci mají u sebe připraveny tři drobné dárek!

Náhodně vytvořené dvojice, které se setkají na konci každé ze tří slok, si spolu vymění drobné dárek. Pro tuto výměnu je dobré využít obě mezihry a závěrečnou dohru, nejlépe na klavíru přenesením melodie posledních tří taktů koledy o oktávu výš.

V závěru pohybové hry nezapomeňte též na dárek pro devět dětí s hudebními nástroji, které představovaly či rozeznávaly vánoční stromek a přispěly svou hrou k působivé vánoční atmosféře.

HUDEBNÍ PSYCHOLOGIE PRO UČITELE  
(AUTORSKÁ SPOLUPRÁCE DVOU GENERACÍ)

Marie Slavíková

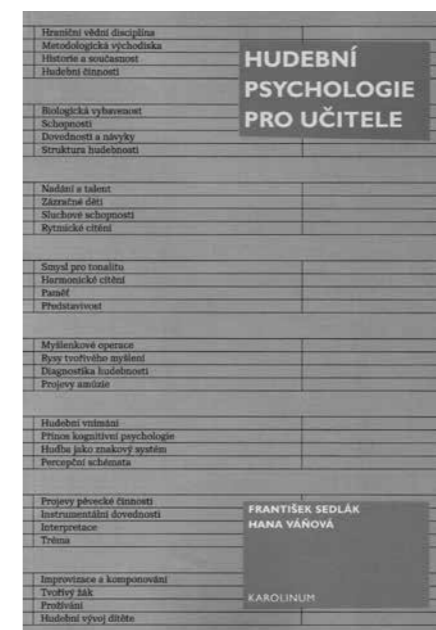
SEDLÁK, F., VÁŇOVÁ, H. *Hudební psychologie pro učitele*. 2. přeprac. a rozšíř. vyd., v nakl. Karolinum 1. Praha: Karolinum, 2013. 406 stran. ISBN 978-80-246-2060-2.

První ucelenou publikací, shrnující nejnovější poznatky z hudební psychologie pro potřeby pedagogických pracovníků v hudebně výchovné praxi, byla u nás vysokoškolská učebnice doc. PhDr. Františka Sedláka, CSc., *Základy hudební psychologie*, kterou vydalo v roce 1990 nakladatelství SPN. Sedláková vysokoškolská učebnice svou komplexností, fundovaností a těsnou obsahovou vazbou k hudební pedagogice a didaktice se u nás i na Slovensku záhy stala nepostradatelnou studijní literaturou pro předmět Hudební psychologie. Vyhledávali ji nejenom studenti pedagogických fakult a hudebních akademií, ale též adepti vědecké výchovy v doktorandském studiu. Sedláková učebnice se postupem času a ve změnách vydavatelských podmínkách stala pro studenty nedostupnou. Rovněž obsah knihy do určité míry zastaral a bylo třeba jej aktualizovat o nové poznatky.

Pedagogická a vědecká hudební veřejnost proto s povděkem vítá přepracované a rozšířené vydání této knihy. Ta se díky autorskému podílu dcery Františka Sedláka, doc. PaedDr. Hany Váňové, CSc., dlouholeté vyučující hudební psychologie a didaktiky hudební výchovy na PedF UK v Praze, rozrostla do obdivuhodné odborné monografie. Pod názvem *Hudební psychologie pro učitele* ji v letošním roce vydalo nakladatelství Karolinum.

Hana Váňová úspěšně převzala myšlenkové dědictví svého otce a na základech jím vybudované vědecké základny koncipovala novou publikaci. Původní text učebnice F. Sedláka je do určité míry převzat, avšak je aktualizován, doplněn a rozšířen o nové vědecké poznatky. Publikace tak obsahuje velký podíl zcela nových podkapitol a částí, které jsou výsledkem nejnovějších psychologických bádání v evropských zemích i v zámoří. Ke každému tématu, kapitole a podkapitole je zařazeno velké množství odkazů na literaturu a další studijní zdroje.

Strukturu rozsáhlé, více než čtyřsetstránkové monografie, tvoří osm hlavních kapitol, jejichž koncepce se od původní Sedlákovy publikace více či méně odlišuje.



Po vstupní kapitole s názvem *Metodologická východiska hudební psychologie*, v níž je nově zdůrazněn systémový přístup ke zkoumaným jevům a historický vývoj hudební psychologie je doplněn o současný stav naší, evropské a světové hudební psychologie, následuje stěžejní kapitola *Základní hudebně psychologické kategorie*. Ta jasněji a přehledněji než původní učebnice třídí základní kategorie hudební psychologie (hudební vlohy, schopnosti, dovednosti a návyky), poukazuje na jejich zcela evidentní vzájemnou provázanost a reciproční vazbu s hudebními činnostmi (ty jsou klasifikovány jak ve sféře umělecké, tak i z hlediska kontaktu školního dítěte s hudbou). Vnitřní předpoklady se v hudebních činnostech objektivizují, nalézají v nich prostor pro své uplatnění, identifikaci i rozvoj. Bez dosažení patřičného rozvojového stupně by hudební činnosti nemohly být realizovány (triáda schopnost – dovednost – činnost). Autorka zaznamenala nová pojetí v náhledu na vývoj hudebních schopností a na jejich vazbu k inteligenci (zmiňuje biodromální přístup, teorii H. Gardnera, dotýká se též populárního Mozartova efektu apod.). Nově je vytvořena klasifikace hudebních dovedností ve vztahu ke školní hudební výchově. Blíže jsou specifikovány též pojmy hudebnost, nadání, talent. Autorka zde prokázala

komplexní přístup a hudebně psychologickou problematiku provázala do širších souvislostí s hudební sociologií a sociální psychologií (problematika motivace, hudebního zájmu, postojů, vkusu, preferencí apod.).

Třetí a obšrná kapitola *Psychologie hudebních schopností* podává podrobnou charakteristiku jednotlivých hudebních schopností, všímá si jejich vývoje a některých pedagogických aspektů (možností jejich identifikace a řízeného rozvoje). Původní Sedlákův text byl restrukturován a doplněn o četné nové poznatky a výsledky zahraničních i našich výzkumů. Na tuto část publikace ústrojně navazuje *Diagnostika hudebnosti* (upozorněno nově na on-line testy, zásady koncipování empirických testů, doplněno o užití psychosémantických a projektivních metod) a kapitola *Poruchy hudebnosti*. Původní text je zde doplněn o charakteristiku hudebně a pěvecky zaostávajících dětí.

Z hlediska hudební výchovy je velmi významná kapitola *Psychologie hudebních činností*. Přináší podrobnou analýzu hudebního vnímání s akcentem na kognitivní přístup a některé nezbytné poznatky z hudební sémantiky. Pozornost je nově věnována teorii percepčních schémat a prototypů, častému tématu kognitivních (zejména amerických) psychologů. U dalších hudebních činností je včleněno množství poznatků zejména v partiích věnovaných vokálně intonačnímu procesu a otázkám tvořivé intonace, psychologii hudební interpretace včetně dirigentské činnosti, přibyla též kapitola o trémě, nově je strukturována kapitola o hudební kreativité apod. Psychologická analýza každé z uvedených činností ústí do pedagogických dimenzí (např. kapitola Kritéria a etapy rozvoje dětských hudebně tvořivých projevů). Pojednání o jednotlivých hudebních činnostech zavšuje kapitola *Hudební prožívání*, jež se jeví postupujícím elementem jakéhokoliv kontaktu subjektu s hudbou. Knihu uzavírá kapitola *Hudební vývoj dítěte*, která přináší shrnující charakteristiku jednotlivých vývojových etap od narození po postpubescenci. Obšrná závěrečná bibliografie poskytuje nepřehlednou množstevní našich i zahraničních titulů, vhodných k dalšímu studiu.

Přes vysokou odbornou úroveň obsahu je text publikace velmi přehledný, srozumitelný, jasně formulovaný a zároveň čtivý. Původní učebnice F. Sedláka se přepracováním posunula k moderní, obsáhlé, přehledně strukturované a v interdisciplinárním záběru vytvořené monografii, která poslouží jak studentům a doktorandům oboru hudební výchova nebo hudební věda, tak i široké čtenářské veřejnosti zájemců o hudební umění a hudební psychologii.



## HLASOVÁ VÝCHOVA SOUČÁSTÍ UČEBNICE FONIATRIE

Miluše Obešlová

V roce 2011 vyšla v nakladatelství Tobiáš (Havlíčkův Brod) publikace královéhradeckého lékaře-foniatra MUDr. J. Dršaty a kol. *Foniatrie – hlas*, jako první díl z plánované trilogie Foniatrie (edice Medicína hlavy a krku – Hlas, Sluch, Řeč). Jedná se o nejnověji zpracovanou učebnici foniatrie obohacenou o nové vztahy zejména k hlasové pedagogice. Setkáváme se zde se značným zesílením významu hlasové výchovy, a to zejména ve vztahu k léčbě, nápravě a prevenci hlasových poruch. Na vzniku této práce se podílela celá řada významných osobností z různých foniatrických pracovišť z České i Slovenské republiky a odborníci z dalších pracovišť (Výzkumné centrum hudební akustiky AMU, Přírodovědecká fakulta UP Olomouc, Hlasové a sluchové centrum, Medical Healthcom Praha, Hudební katedra PedF Univerzity Hradec Králové a mnoho dalších).

Cílem práce bylo uceleně, přehledně a především mezioborově zpracovat problematiku lidského hlasu, zejména obohatit obzor lékařů-foniatrů o nové vztahy oboru foniatrie především k hlasové pedagogice, k operačním postupům a profesní medicíně. Práce, která má celkem 321 stran, je rozčleněna do sedmi kapitol. Po úvodních informacích o hlase, jeho významu a vývoji oboru foniatrie je jako první zařazena kapitola o klinické anatomii a fyziologii hlasotvorného ústrojí, kde jsou podány informace o hlasotvorném ústrojí, skeletu hrtanu, jeho svalech, cévách, rezonančních prostorech,

o dolních cestách dýchacích, funkci hrtanu, hlasotvorbě a vývoji hlasu. Druhá kapitola je věnována vyšetření hlasu. Zde se čtenář seznámí se základním foniatrickým vyšetřením, optickým vyšetřením hlasu, dále s akustickými a dalšími metodami vyšetření hlasu a dokonce se zásadami vyšetření uměleckého hlasu. Třetí kapitola se věnuje léčbě hlasových poruch. Tato část obsahuje nejen konkrétní postup hlasové rehabilitace a redukace, ale seznamuje i s hlasovou výchovou a hlasovou pedagogikou, vztahem hlasové výchovy a kultivace lidského hlasu či se zpěvními styly. Součástí kapitoly je i pojednání o fyzikální léčbě a balneoterapii, psychoterapii u hlasových poruch nebo o používaných léčích ve foniatrii. Závěr kapitoly je věnován obecným principům chirurgické léčby hlasových poruch, a tím je připraven prostor pro čtvrtou kapitolu, která se věnuje organickým hlasovým poruchám. Popsány jsou vývojové vady, traumatické poškození hlasu, zánětlivá onemocnění hrtanu, dále jsou zařazeny často se vyskytující poruchy, jako hlasivkový polyp, hlasivkové uzlíky apod. (pod názvem benigní hrtanové léze). Závěr kapitoly je věnován onkologické problematice ve foniatrii. Pátá kapitola přináší komplexní pojetí funkčních poruch hlasu, jako např. poruchy hybnosti hlasivek, poruchy hlasového napětí či psychogenní poruchy hlasu. Šestá kapitola je věnována onemocnění hlasu, která jsou spojena s profesí a uměleckým projevem. Jsou představeny nejčastější komplikace u uměleckého hlasu

a zároveň i posudkové a medicínsko-právní aspekty výskytu hlasových poruch. Poslední kapitola je věnována výhradně zdravotnickému personálu, zejména zdravotním sestřím a jejich povinnostem v rámci ambulantní foniatrické léčby či v rámci péče o hospitalizované pacienty. Závěr práce pak obsahuje důležitá poučení, k nimž autor knihy dospěl při sestavování celé práce. Ačkoli je text knihy velice odborný, na konci každé kapitoly je shrnutí, které je stručné a srozumitelné i pro nelékařskou veřejnost. Práce je velmi dobře a přehledně členěná, doplněná názornými vyobrazeními, barevnými fotografiemi, grafy, tabulkami, záznamy z magnetické rezonance, praktickou ukázkou hlasové redukce na příloženém DVD a zejména seznamem další literatury k tématu každé kapitoly.

Tuto práci považuji za nejkompaktněji pojatou problematiku hlasových poruch a jejich léčby či nápravy. Z toho důvodu ji doporučuji i studentům pedagogických fakult jako základní studijní literaturu pro problematiku hlasových poruch a jejich nápravy.



## Z HUDEBNÍCH VÝROČÍ (ŘÍJEN–PROSINEC 2013)

Petra Bělohávková

1. 10. – Jitka Ludvová, 70. výročí narození české muzikoložky (1943)  
 3. 10. – František Pícha, 120. výročí narození českého skladatele, folkloristy a pedagoga (1893–1964)  
 10. 10. – Giuseppe Verdi, 200. výročí narození italského skladatele (1813–1901)  
 11. 10. – Édith Piaf (vl. jm. Édith Giovanna Gassion), 50. výročí úmrtí francouzské šansonierky (1915–1963)  
 12. 10. – Johann Ludwig Krebs, 300. výročí narození německého varhaníka a skladatele (1713–1780)  
 17. 10. – Ivo Stolařík, 90. výročí narození českého muzikologa, etnografa a pedagoga (1923–2010)  
 18. 10. – Charles Gounod, 120. výročí úmrtí francouzského skladatele (1818–1893); Milan Šlechta, 90. výročí narození českého varhaníka a pedagoga (1923–1998)  
 22. 10. – Pablo Casals, 40. výročí úmrtí katalánského violoncellisty a dirigenta (1876–1973)  
 23. 10. – Miroslav Hlaváč, 90. výročí narození českého skladatele (1923–2008)  
 24. 10. – Tito Gobi, 100. výročí narození italského operního pěvce (1913–1984)  
 25. 10. – Karel Valdauf, 100. výročí narození českého kapelníka a skladatele (1913–1982)  
 30. 10. – Imre Kálmán, 60. výročí úmrtí maďarského skladatele (1882–1953)

\* \* \*

1. 11. – Josef Hála, 85. výročí narození českého klavíristy a cembalisty (1928)

6. 11. – Petr Iljič Čajkovskij, 120. výročí úmrtí ruského skladatele (1840–1893)  
 8. 11. – Adolf Piskáček, 140. výročí narození českého skladatele, sbormistra, dirigenta, pedagoga a publicisty (1873–1919)  
 12. 11. – Alexander Porfirjevič Borodin, 180. výročí narození ruského skladatele (1833–1887)  
 13. 11. – František Pospíšil, 80. výročí narození českého houslisty, dirigenta a pedagoga (1933)  
 14. 11. – Friedrich Wilhelm Zachow, 350. výročí narození německého varhaníka, skladatele a pedagoga (1663–1712)  
 18. 11. – Alois Hába, 40. výročí úmrtí českého skladatele, teoretika a pedagoga (1893–1973)  
 21. 11. – Alena Míková, 85. výročí narození české operní pěvkyně (1928)  
 22. 11. – Benjamin Britten, 100. výročí narození anglického skladatele, dirigenta a klavíristy (1913–1976)  
 23. 11. – Krzysztof Penderecki, 80. výročí narození polského skladatele, dirigenta a pedagoga (1933)  
 26. 11. – Jan Zach, 300. výročí narození českého skladatele a varhaníka (1713–1773)  
 27. 11. – Ivan Vojtěch, 85. výročí narození českého muzikologa, pedagoga a editora (1928); Bohuslav Víttek, 70. výročí narození českého muzikologa a pedagoga (1943)  
 29. 11. – Claudio Monteverdi, 370. výročí úmrtí italského skladatele (1567–1643)  
 30. 11. – Charles-Valentin Alkan (Morhange), 200. výročí narození francouzského klavírního virtuosa a skladatele (1813–1888)

\* \* \*

1. 12. – Ferdinando Bertoni, 200. výročí úmrtí italského skladatele a varhaníka (1725–1813); Jan Evangelista Kypka, 200. výročí narození českého kantora, regenschoriho a skladatele (1813–1868)  
 2. 12. – Maria Callas, 90. výročí narození americké operní pěvkyně řeckého původu (1923–1977)  
 3. 12. – Anton Webern, 130. výročí narození rakouského skladatele, dirigenta a pedagoga (1883–1945)  
 6. 12. – Henryk Mikołaj Górecki, 80. výročí narození polského skladatele a pedagoga (1933–2010)  
 7. 12. – Pietro Mascagni, 150. výročí narození italského skladatele a dirigenta (1863–1945); Stanislav Bohadlo, 60. výročí narození českého muzikologa a pedagoga (1953)  
 11. 12. – Hector Berlioz, 210. výročí narození francouzského skladatele (1803–1869)  
 18. 12. – Winfried Zillig, 50. výročí úmrtí německého skladatele, dirigenta a hudebního teoretika (1905–1963)  
 20. 12. – Jozef Kresánek, 100. výročí narození slovenského muzikologa, hudebního teoretika, skladatele a pedagoga (1913–1986)  
 24. 12. – Libuše Márová, 70. výročí narození české operní pěvkyně a pedagožky (1943)  
 28. 12. – Paul Hindemith, 50. výročí úmrtí německého skladatele, violisty, dirigenta, hudebního teoretika a pedagoga (1895–1963)  
 29. 12. – Karel Sabina, 200. výročí narození českého básníka, prozaika a libretisty (1813–1877)

## ABSTRACTS

**PALKOVSKÁ, J. Academic educational studies in musical instrumental interpretation.**

*The paper contents complete information about the university study program Playing the Instrument at the Faculty of Education, Charles University in Prague. The author describes context of the program with preliminary preparation, possibilities during the study and opportunities of graduates.*

*Key words: instrument, study program, music, piano, violin.*

*Doc. MgA. Jana Palkovská, Department of Music, Faculty of Education, Charles University in Prague  
 e-mail: jana.palkovska@pedf.cuni.cz*

**BORŮVKA, T. The Present Day of Hradec Králové Musical Youth**

*The first part of the article introduces the organization of the Musical Youth and focuses on the Hradec Králové Musical Youth. The second part processes a questionnaire research which had been carried out in order to examine, describe and evaluate the current state of the Hradec Králové Musical Youth civic society.*

*Keywords: youth organizations, Jeunesses Musicales, Musical Youth, Hradec Králové, questionnaire research*

*Mgr. Tomáš Borůvka, Uzavřená 1073/4, 500 03 Hradec Králové, tel.: 775 349 464  
 e-mail: tomas.boruvka@centrum.cz*

**PECHÁČEK, S. Children's choral works of Miloslav Kabeláč**

*The author briefly describes the most important events of Kabeláč's life. He brings survey of his choral cycles for children and his arrangements of folk songs including their edition and the first performance. At the end, he characterizes the composer's original style.*

*Key words: Miloslav Kabeláč choir, children's choirs, music education.*

*Prof. PhDr. Stanislav Pecháček, PhD., Department of Music, Faculty of Education, Charles University in Prague  
 e-mail: stanislav.pechacek@pedf.cuni.cz*

**Teorie, studijní materiály, výzkumné zprávy**

Bartoš, I.: Distanční vzdělávání a hudební e-learning na Pdf MU (zkušenosti a výhledy)	2/21
Bláha, J.: „Raffaelovský proud“ manýrismu a římská škola. Correggio a Giovanni Pierluigi da Palestrina	1/2. s. obálky
Bláha, J.: Benátský manýrismus a benátská škola I. Tintoretto a Giovanni Gabrieli	2/2. s. obálky
Bláha, J.: „Michelangelovský proud“ manýrismu a pozdní madrigal. El Greco a Carlo Gesualdo da Venosa	3/2. s. obálky
Bláha, J.: Rudolfínský manýrismus a česká pozdně renesanční hudba. Bartolomeus Spranger a Kryštof Harant z Polzic a Bezdruzie	4/2. s. obálky
Borůvka, T.: Současnost Hudební mládeže Hradec Králové	4/65
Čierna, A.: Tvorba a implementácia e-learningových kurzov na Katedre hudby Pedagogickej fakulty v Nitre	2/23
Hons, M.: K počátkům české hudebně teoretické pedagogiky I. Hudební teorie na pražské konzervatoři	1/3
Košut, M.: E-learning – dobrý sluha, špatný pán	2/19
Luhanová, S.; Nováková, S.: K problematice zpěvu ve francouzském jazykovém originále	1/10
Mihule, J.: Úvodem k dějinám hudby, jmenovitě dvacátého století	3/44
Moravčíková, A.: Vnímané benefity spevu u členov speváckeho zboru	1/7
Nedělka, M.: E-learning v přípravě hudebního pedagoga	2/19
Pecháček, S.: Dětská sborová tvorba Jana Hanuše	3/44
Pecháček, S.: Dětská sborová tvorba Miloslava Kabeláče	4/61
Sedláček, M.: Výzkum využívání počítačové techniky učiteli hudební výchovy na základních a středních školách v ČR	2/33
Slavíková, M.: Pedagogika podporující zdraví dítěte a podíl hudební výchovy v ní	3/41
Tichá, L.: Teorie interpretace a její uplatnění ve výuce klavírní hry	1/5

**Pro hudebně výchovnou praxi**

Bělohlávková, P.: E-learningová podpora hudebně teoretických předmětů v rámci přípravy studentů učitelství pro MŠ a I. stupeň ZŠ	2/30
Jenčková, E.: Štědrovečerní koledování	4/71
Jirčíková, J.: Modelová situace – Jak se taky čaruje	1/14
Karnetová, H.: Výuka možná i na dálku	2/32
Kmentová, M.: Hudební činnosti v logopedické prevenci předškolních dětí	1/13
Kopřivová, J.: Rytmičné hry s předměty všedního dne – 1. část	4/70
Nedělka, M.: Hudební formy e-learningem	2/26
Tichá, A.: Hlasová únava učitele – prevence, hlasová rehabilitace	3/49
Váňová, H.: Mamí, já zpívám ve škole operu	1/8
Váňová, H.: Užitečný pomocník	2/35
Zeman, P.: Dejme dětem ukulele	1/12

**Medailonky, jubilea**

Bělohlávková, P.: Vzpomínka na básníka Václava Fischera	3/48
Bělohlávková, P.: Z hudebních výročí (leden–březen 2013)	1/18
Bělohlávková, P.: Z hudebních výročí (duben–červen 2013)	2/39
Bělohlávková, P.: Z hudebních výročí (červenec–září 2013)	3/54
Bělohlávková, P.: Z hudebních výročí (říjen–prosinec 2013)	4/75
Bělohlávková, P.: Vzpomínka na Rudolfa Firkušného	1/16
Drgáčová, R.: Přátí dnes Tobě chceme aneb Pavel Jurkovič osmdesátiletý	3/53
Jenčková, E.: Odkaz Luďka Zenkla	1/1
Kodejška: Gratulace a upřímné poděkování prof. Boženě Viskupové	3/52
Koložtová, M.: K 100. výročí narození Viliama Fedora – Viliam Fedor a jeho prínos k spolupráci s českými hudobnými pedagógmi	4/63
Medňanská, I.: Živjő po „Moste k spolupráci“	2/36
Obešlová, M.: Max Battke a česká hudební výchova	4/67
Scheinostová, Z.: Rozhovor s Lukášem Hurníkem	2/27
Zelenková, D.: Paul Hindemith v české hudební pedagogice	4/68

**Drobnosti**

Abstracts	1/18
Abstracts	2/40
Abstracts	3/54
Abstracts	4/75
Zimní písničky pro malé zpěváčky	4/66
Gratulujeme	3/56

**Kritiky, recenze**

Bezděk, J.: Nová monografie o české sborové tvorbě v období baroka a klasicismu	1/17
Hýrošová, M.: Hudba – interpretácie – integrácie: Hudobné korelácie	2/38
Kusák, J.: Monografie o antickém hudebním mýtu v kontextu soudobého hudebněvědného bádání	3/57
Mihule, J.: Druhý díl slovníkové trilogie Vladimíra Spousty	1/16
Obešlová, M.: Hlasová výchova součástí učebnice foniatrice	4/67
Pecháček, S.: Dějiny kytary Vladislava Bláhy	3/37
Slavíková, M.: Hudební psychologie pro učitele (autorská spolupráce dvou generací)	4/73
Tichá, L.: Nevšední pohled na otázky klavírní interpretace	2/38

**Zprávy**

Berešová, Z.: Amadeus Brno 2013	2/37
Coufalová, G.: ISME Thessaloniki 2012	1/2
Romanovská Fliegerová, A.: John Buckley v Čechách	4/69
Romanovská Fliegerová, A.: Když se v porodnici zpívá	3/56
Savková, V.: „Broumovská klávesa 2013“ očami předsednice Študentskej poroty	3/56

**O hudbě anglicky**

Pecháček, S.: O hudbě anglicky – Woodwind Instruments (2 <sup>nd</sup> Part)	1/3. s. obálky
Pecháček, S.: O hudbě anglicky – The Ballet	2/3. s. obálky
Pecháček, S.: O hudbě anglicky – Some Modern Developments (1 <sup>st</sup> part)	3/3. s.obálky
Pecháček, S.: O hudbě anglicky – Some Modern Developments (2 <sup>nd</sup> part)	4/3. s. obálky

**Notové přílohy**

Hanzlík, B.: Zvířátka a loupežníci. Dětská minioperka pro sbor a sólisty s doprovodem klavíru.	1/A – D, I – L
Bláha, J.: Obrazová příloha k cyklu Hudba a obraz	1/E – H
Hurník, L.: Srážka s Venuší v důsledku nadváhy Země (dětský sbor s doprovodem klavíru a claves na text Petra Čenského)	2/A – D
Herden, J.: Vít (z cyklu dětských – dívčích) sborů bez doprovodu na texty Václava Fischera „Už podzim bosý prosí“)	3/A – D
Jirčíková, J.: Bílá zima a Zimní (z dětského cyklu Pět zimních písniček na texty Kateřiny Bartošové Fialové)	4/A – D

Stanislav Pecháček

**Modern scales and modes**

New *departures* such as those we have described in the previous chapter undermined the longstanding domination of the major and minor scales as the basis of musical composition. What was to demolish this domination completely was the use of quite different principles of selecting and organizing the raw materials of music, the pitches of the notes from which it is made. An example is the whole-tone scale, i.e. consisting entirely of intervals of a tone (see illustration 1).

(In the notation of the whole-tone scale and other scales about to be discussed, any note can be written as an enharmonic equivalent, e.g. E# or F. This is simply a matter of convenience and has no other significance.)

This scale had occasionally been combined with conventional harmonic progressions based on diatonic scales in the 19<sup>th</sup> century (particularly in Russia), and – though very rarely – even earlier. It was not until the 20<sup>th</sup> century, however, that music was written which used only the notes of the whole-tone scale. Debussy’s piano prelude *Voiles* is a celebrated example. This quotation from it starts in bar 10 (see illustration 2).

The somewhat mysterious impression which this music creates arises out of the fact that the listener is *deprived* of the usual *bearings*. Since the notes of the whole-tone scale are the same distance apart, they all seem to be of equal importance. None automatically stands out as a tonic or dominant.

Two examples of the whole-tone scale are given above: one starting on C, one on C#. Starting a whole-tone scale on D or any other note merely produces the same notes as one or another of these two. In the music of Olivier Messiaen the whole-tone scale is but one of a number of what he called modes of limited transposition. He was careful to point out that these ‘modes’ have nothing to do with the modes of *plainsong* and folk-song. But neither are they like major or minor scales, or even the theoretical modal scales. The most important difference is that in all of them – not just in the whole-tone scale – no note is more important than the others. In particular, the first note of each is in no sense a ‘tonic’ or ‘final’.

According to Messiaen, the whole-tone scale (the first of his modes of limited transposition) is ‘transposable twice’: a rather misleading way of saying that there are only two



Illustration 1



Illustration 2



Illustration 3 (first transposition)



Illustration 4 (second transposition)



Illustration 5 (third transposition)



Illustration 6



Illustration 7

versions of it which produce different notes, i.e. the original position (which he called ‘first transposition’) and its transposition either up or down a semitone (the ‘second transposition’). His second mode of limited transposition (see illustration 3).

This has three transpositions, i.e. transposing the original to start on C# or D results in different groups of notes (see illustration 4).

But any other transposition would *merely* produce the notes already contained in one of the first three.

Closer inspection of this particular mode shows that it is made up of four units, each consisting of a semitone followed by a tone, with the last note of each unit becoming the first of the next (see illustration 5).

In Messiaen’s theory there are seven modes of limited transposition. They vary in the number of notes they contain, but all have a similar symmetrical arrangement. Mode 3,

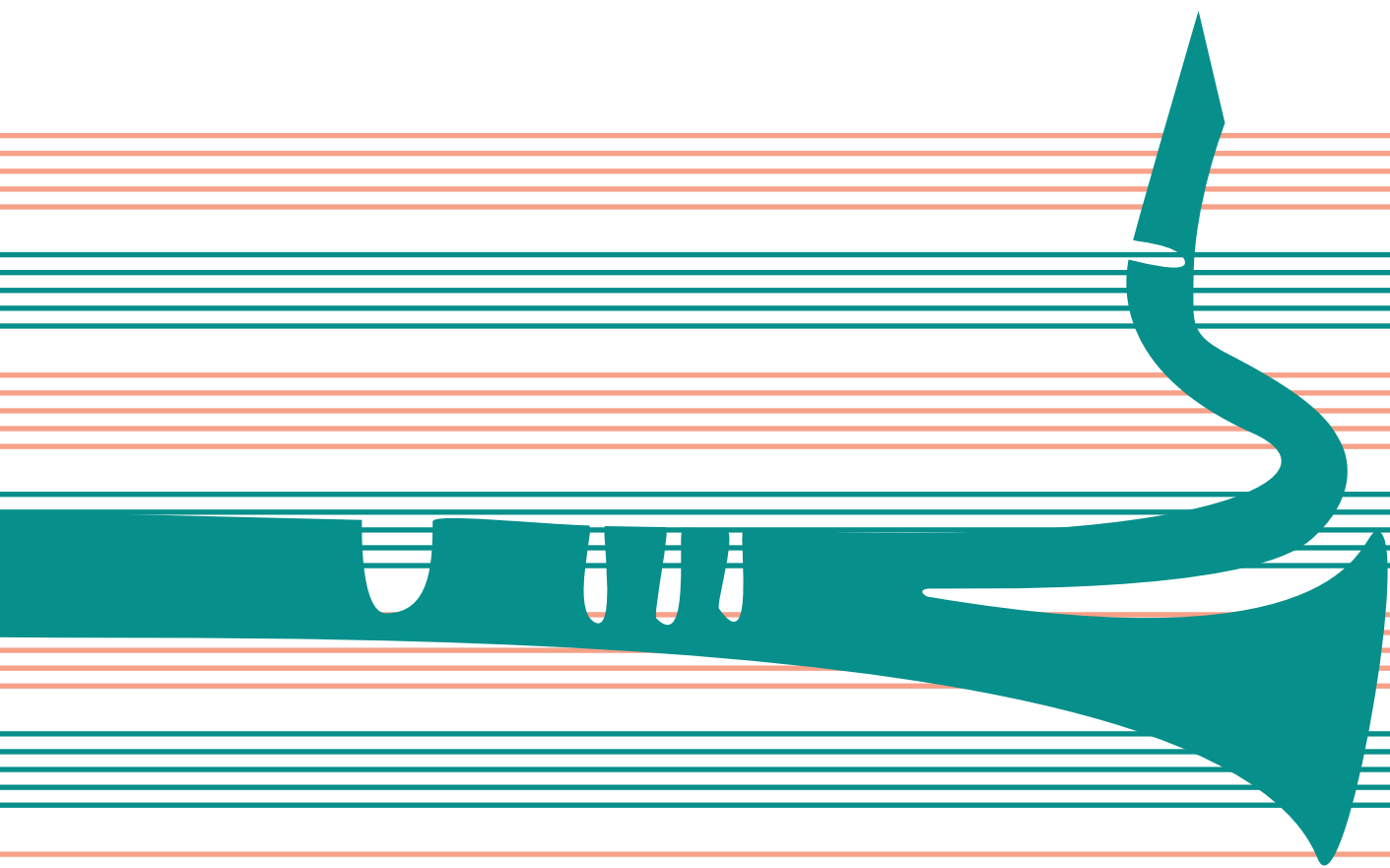
for example, which has four transpositions (see illustration 6).

Messiaen explained his technique of composition in a book which was translated into English as *The technique of my musical language*.

**Vocabulary**

departure	zde odchyľka od normálu, objev
deprive	připravít koho o co
bearing	způsob, chování
plainsong	chorál
merely	pouze, jenom

Text byl přejat ve zkrácené podobě z publikace TAYLOR, E. *The AB Guide to Music Theory. Part II*. London, UK : The Associated Board of the Royal Schools of Music. 1991. ISBN 1 85472 447 9.



ISSN 1210-3683  
MKČRE 6248  
65 Kč